

DPH – zbytečně složitá daň

Vít Hradil, hlavní ekonom

- DPH je v Česku i v Evropě nejvýznamnějším zdrojem daňových příjmů
- Běžnou praxí je existence snížených sazeb, kterými je dosahováno politických cílů
- DPH jako nástroj sociální politiky má ovšem významné vedlejší náklady
- Alternativou může být sjednocení DPH a užití jiných druhů podpory nízkopříjmových obyvatel
- Bez dodatečných rozpočtových nákladů může být dosaženo vyšší efektivity

Daň z přidané hodnoty (dále jen DPH) je **nejvýznamnějším daňovým příjmem českého státního rozpočtu**.¹ V roce 2023 rozpočet počítá s inkasem DPH na úrovni 381,8 mld. Kč, což představuje přibližně 23 procent veškerých daňových příjmů. Teprve s odstupem pak na druhém místě následuje daň z příjmu právnických osob s inkasem poblíž 157 mld. Kč. V rámci zemí Evropské unie se význam DPH v Česku řadí přibližně k průměru, přičemž některé členské státy na DPH spoléhají podstatně více (např. Chorvatsko s více než 28 procenty), jiné méně (např. Itálie s přibližně 13 procenty).

Základní sazbou DPH v Česku je 21 %, což nás opět řadí do průměru zemí Evropské unie (nejnižší základní sazbu zde má Lucembursko se 16 a nejvyšší Maďarsko s 27 procenty). Naproti tomu v rámci zemí OECD se nacházíme mírně nad průměrem, který činí 19,2 %.

Kromě základní sazby, která je aplikována na většinu zboží a služeb, má v rámci daňových pravidel EU každá země možnost využívat maximálně dvě snížené sazby, které nesmějí být nižší než 5 % a jednu super-sníženou sazbu. Celkem se tedy může jednat až o čtyři různé sazby, jako tomu je ve Francii, Irsku, Itálii a Lucembursku, či pouze jednu, jako tomu je v Dánsku. Konkrétně Česká republika využívá v současné době tři různé sazby DPH. Kromě základní 21% sazby se jedná o 10 a 15 %.

Obvykle udávaným důvodem pro existenci snížených sazeb DPH jsou sociální ohledy, tedy snaha snížit ceny vybraného zboží a služeb na úroveň, kterou jsou schopni zaplatit nízkopříjmoví občané. Zároveň se stát snaží prostřednictvím nižšího DPH motivovat obyvatele ke spotřebě zboží a služeb s příznivými vedlejšími efekty, tedy například těch, které mají pozitivní zdravotní dopady. Do 15% sazby tak v Česku patří například potraviny, vodné a stočné či hromadná městská doprava, do sazby 10 % například služby kadeřníků, péče o děti či opravy obuvi. Celkem se ve snížených sazbách DPH nachází 32 druhů zboží a služeb a snížená sazba tak platí pro zhruba 38 procent všech prodejů, které podléhají DPH.

Využívání různých sazeb DPH jako nástroje sociální politiky je ovšem spojeno s poměrně výraznými negativy. Mezi největší patří ta následující:

- 1) Nižší DPH prodejci nepromítají plně do cen. Průsak nižší DPH do finálních cen se odhaduje

¹ Pojistné na sociální zabezpečení svým objemem DPH převyšuje, ovšem technicky se nejedná o daň.

jen na zhruba 50 %, zbytek zůstává v maržích prodejců

- 2) Za sníženou DPH nakupují zákazníci bez ohledu na svůj sociální status. Velká část této slevy tedy míří ke středně- a vysoko-příjmovým spotřebitelům
- 3) V některých případech dokonce nižší daň působí regresivně, když poskytuje větší úlevu bohatým
- 4) Vytváří prostor pro daňové úniky
- 5) Činí daňový systém nepřehledným
- 6) Vytváří dodatečné účetní náklady podnikatelům
- 7) Komplikuje výběr daní a zvyšuje administrativní náklady

Jako možné řešení se tedy nabízí varianta sjednocení sazeb DPH na jedinou úroveň.

Čistě mechanicky by například mohly být všechny sazby sjednoceny na 21 %, což by za jinak nezměněných podmínek vedlo k růstu inkasa DPH o přibližně 24 procent, tedy asi 92 mld. Kč. Kromě samotného růstu inkasa vlivem vyšších sazeb by ovšem došlo i k efektivnějšímu výběru DPH. Rozsah neefektivity výběru se v Česku aktuálně pohybuje v okolí 10 % celkového objemu a podle našeho odhadu by právě sjednocení sazeb mohlo tento podíl snížit o zhruba 2procentní body. Na transparentnějším systému výběru DPH by tak stát vydělal dalších 8 mld. Kč a celkem by tedy vybral o 100 mld. Kč více než dosud. Tyto prostředky by následně mohly být využity pro adresnější podporu formou snížení jiných daní či zvýšení sociálních dávek.

Opačným přístupem by bylo fiskálně neutrální sjednocení sazeb DPH. Tedy takové, které by dodatečný objem inkasa ze zrušených snížených sazeb vyvážilo snížením sazby základní. Nově

vzniklá jednotná sazba DPH by pak v Česku mohla činit 17 %. I zde vyvstává problém s vyšším zatížením nízkopříjmových spotřebitelů, kteří by prodělali na zrušení snížených sazeb. Tito by ovšem mohli být odškodněni adresnými dávkami z prostředků vzešlých z efektivnějšího výběru DPH, tedy ze zmíněných 8 mld. Kč ročně. Nejchudšímu 1 milionu obyvatel by tedy bylo možné na adresných dávkách vyplatit každému 8 tisíc korun ročně bez dodatečných rozpočtových nákladů. Jako odškodnění za mírně dražší nákupy by tak tito lidé dostali v průměru 670 korun měsíčně, zatímco reálný růst jejich životních nákladů by podle našeho odhadu dosáhl přibližně 526 korun měsíčně (uvažujeme měsíční spotřební výdaje ve výši 20 tisíc korun, s efektivní původní sazbou DPH ve výši 14 %). I s vyšší DPH by tedy jejich kupní síla narostla.

Závěr

Daň z přidané hodnoty je hlavním zdrojem daňových příjmů v Česku i ve zbytku Evropy. Běžnou praxí je existence snížených sazeb DPH, kterými se vlády jednotlivých států snaží dosahovat cílů jako je podpora nízkopříjmových obyvatel či motivace k žádoucímu spotřebnímu chování. **Používání DPH jako nástroje sociální politiky s sebou ovšem nese i významné vedlejší náklady, které mohou převyšovat přínosy. Jedná se hlavně o neúplný průsak nižšího DPH do konečných cen, neadresnost, kdy nižší DPH pomáhá bohatým namísto chudých, vznik prostoru pro daňové úniky, znepřehlednění daňového systému a dodatečné náklady pro firmy i správce daní. Elegantním řešením by tedy bylo sjednocení sazeb DPH.** Toho lze

dosáhnout například zrušením snížených sazeb, zvýšením výběru DPH a následným přesnějším zacílením podpory cílovým skupinám. Alternativou by bylo fiskálně neutrální sjednocení sazeb DPH, což by v českém kontextu odpovídalo jediné sazbě na úrovni 17 %. Nízkopříjmoví spotřebitelé by následně mohli být za růst svých životních nákladů odškodněni adresnou podporou z prostředků plynoucích z eliminace daňových úniků a vyšší efektivity výběru daní.

Upozornění

Dokument byl zpracován společností CYRRUS, a.s., obchodníkem s cennými papíry, se sídlem Brno, Veveří 111 (dále jen „společnost“). Společnost je členem Burzy cenných papírů Praha, a.s. a Frankfurt Stock Exchange (FWB) – Deutsche Börse. Společnost podléhá regulaci a dohledu České národní banky. Dokument je určen pouze pro reklamní účely a nebyl vytvořen za účelem komplexního průvodce investicemi. Poskytuje pouze krátký přehled o jednom z investičních produktů v současné nabídce. Dokument nenahrazuje odborné poradenství k finančním nástrojům v něm uvedeným, ani nenahrazuje komplexní poučení o rizicích. Dokument je určen výhradně pro počáteční informační účely a společnost důrazně doporučuje investorům podstoupit investiční a/nebo právní a/nebo daňové poradenství před tím, než učiní investiční rozhodnutí. Informace obsažené v tomto dokumentu nelze považovat za radu k jednotlivé investici, ani za daňovou nebo právní radu. Pokud se v dokumentu hovoří o jakémkoliv výnosu, je vždy třeba vycházet ze zásady, že minulé výnosy nejsou zárukou výnosů budoucích, že jakákoliv investice v sobě zahrnuje riziko kolísání hodnoty a změny směnných kursů a že návratnost původně investovaných prostředků ani výše zisku není, pokud v textu dokumentu není uvedeno jinak, zaručena. Investoři mohou získat při prodeji uvedeného investičního nástroje před datem splatnosti nebo při splacení investičního nástroje částku nižší než částku investovanou. Potenciální ztráta je omezena na původně investovanou částku. Informace jsou založeny na hrubé výkonnosti před zdaněním. Tento dokument obsahuje příklady vytvořené na základě analýzy scénářů vývoje podkladových instrumentů. Očekávání a predikce analytiků a strategií nejsou spolehlivým indikátorem budoucího vývoje tržního kurzu dotčených investičních nástrojů. Příklady jsou založeny pouze na hypotetických předpokladech a neumožňují jakýkoli závěr o budoucím vývoji ceny investičního nástroje. Zdanění je závislé na osobních poměrech každého investora a podléhá zákonným předpisům a dohledu příslušných úřadů. Tento dokument byl připraven s náležitou a patřičnou pečlivostí a pozorností, společnost však neposkytuje garance či ujistění, ať výslovné nebo předpokládané, o jeho přesnosti, správnosti, aktuálnosti nebo úplnosti. Z informací v tomto dokumentu není možné odvozovat žádná práva ani povinnosti. Informace o společnosti a podrobné informace o pobídkách a střetech zájmů naleznete na www.cyrrus.cz v sekci O společnosti. Tiskové chyby vyhrazeny. Obsah dokumentu je chráněn dle autorského zákona, majitelem autorských práv je společnost. Společnost zakazuje zveřejnění a šíření dokumentu bez jejího písemného souhlasu. Společnost nenes odpovědnost za šíření nebo uveřejnění dokumentu třetími osobami.

Uzávěrka statistických dat: 9.10.2023

Investujte. CYRRUS

V roce 1995 jsme se vydali na cestu brokera. 25 let obchodujeme s cennými papíry, staráme se o své klienty, reagujeme na dění ve světě a rozvíjíme se. Díky tomu vám můžeme přinášet stále nové služby a inovativní možnosti investování. Jsme CYRRUS.

[Loga ke stažení](#)

[Obecné fotografie](#)

Název společnosti
píšeme velkými
písmeny a
neskloňujeme.

Vyslovujeme
[CYRRUS].

WWW.CYRRUS.CZ

Vít Hradil
Hlavní ekonom CYRRUS

277 021 816
vit.hradil@cyrrus.cz

[Fotografie](#)

Ing. Anna Píchová
Vedoucí analytického oddělení CYRRUS

538 705 765
anna.pichova@cyrrus.cz

[Fotografie](#)

Tomáš Pfeiler, CFA
Portfolio manažer CYRRUS

277 021 819
tomas.pfeiler@cyrrus.cz

[Fotografie](#)